

העותרת:

האגודה לזכויות האזרח בישראל

ע"י ב"כ עוה"ד עאוני בנא ו/או דן יקיר ו/או דנה אלכסנדר
ו/או אבנר פינצ'וק ו/או מיכל פינצ'וק ו/או לילה מרגלית
ו/או שרון אברהם-ויס ו/או לימור יהודה ו/או עודד פלר
ו/או טלי ניר ו/או גיל גן-מור ו/או נסראת דקואר ו/או נסרין עליאן

מהאגודה לזכויות האזרח בישראל
ת"ד 33709, חיפה 31336,
טלפון: 04-8526333, פקס: 04-8526331

-- נגד --

המשיבים:

1. רשות שדות התעופה
2. שירות הביטחון הכללי
3. משרד התחבורה

ע"י פרקליטות המדינה, משרד המשפטים, ירושלים

תגובת העותרת להודעה המשלימה מטעם המשיבים

בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מיום 22.7.08 מוגשת בזאת תגובת העותרת לעניין שאלת חשיפת נהלי הבידוק הביטחוני, כדלקמן:

1. בהודעה המשלימה מיום 5.7.08 הודיעו המשיבים, כי לא ניתן לחשוף את נהלי הבידוק הביטחוני בשדות התעופה. יחד עם זאת, פירטו המשיבים "עקרונות כלליים העומדים בבסיס שיטת הבידוק".

2. העותרת לא ביקשה לחשוף את נהלי הבידוק הביטחוני וחשיפה מעין זו גם אינה נחוצה לצורך הדיון בעתירה. העתירה מעוררת שאלות משפטיות, העומדות בפני עצמן, ואלו לא היו באות על פתרון גם לו היה בית המשפט הנכבד מכריע בשאלת חשיפת הנהלים. הכרעה כאמור לא היתה מיינתרת את הדיון בסוגייה החוקתית, שהניחו העותרים ביסוד העתירה, דהיינו הפגיעה בזכויות אדם חוקתיות, שנגרמת כתוצאה מהבידוק הביטחוני בשדות התעופה, אשר מבחין מראש, לעניין חומרת הבדיקה והיקפה, בין קבוצות שונות של אזרחים באוכלוסייה לפי רמת הסיכון הנשקפת מהם.

3. קשה להשתחרר מהרושם, שהמשיבים מרבים להתייחס לשאלת חשיפת הנהלים רק כדי להסיט את הדיון ולהימלט מהתמודדות ישירה עם הטענות המבוססות של העותרת אודות הפגיעה בזכויות יסוד חוקתיות של האזרחים הערבים בשדות התעופה, טענות שמקבלות אישור בהודעה המשלימה ובתגובת המשיבים לעתירה.
4. בתגובה הראשונה לעתירה ציינו המשיבים, כי רמת הבידוק אותה עוברים נוסעים נקבעת "בהתאם להערכת הסיכון הפוטנציאלי בהתייחס אליהם", וכי הערכה זו נקבעת בהסתמך על "נתונים מסוגים שונים הנלקחים בחשבון, ובמדרג של מספר רמות בידוק". בהודעתם המשלימה הוסיפו המשיבים, כי "רמת בידוק מחמירה של אזרחים (שאינן לגביהם מידע קונקרטי) נקבעת לפי בדיקה ושקלול של מספר פרמטרים שונים, ולא על יסוד פרמטר כלשהו העומד לעצמו" (ההדגשה שלי – ע"ב). בדברים אלה אין כל סתירה למה שנטען בעתירה. נהפוך הוא – למעשה חוזרים המשיבים בדיוק נמרץ על מה שנטען בעתירה: שקיימים "נתונים מסוגים שונים", הקובעים את "רמות הבידוק", ושרמת בידוק מחמירה אינה נקבעת לפי "מידע קונקרטי" על הנוסע, אלא לפי "פרמטרים שונים", שאחד מהם הוא שיוכו הלאומי של הנבדק.
5. בהודעה המשלימה מעוותים המשיבים את מה שנטען בעתירה באמנם: "בניגוד למשתמע מהעתירה, אין רמת בידוק מחמירה אחת לכלל אזרחי ישראל הערבים". טענה זו נועדה להטעות ולהסיט את הדיון מעיקרו: העותרת מעולם לא טענה, כי הבדיקות הביטחוניות בשדות התעופה נקבעות אך ורק לפי קריטריון הלאום. בדומה לזה לא נטען בעתירה, כי כל נוסע ערבי עובר בדיקה קפדנית יותר, באותה רמת חומרה ממש, או שרמת הבידוק של כל נוסע שהוא אזרח ערבי תהא בהכרח חמורה יותר מזו של נבדק יהודי.
6. טענת העותרת היא, כי הלאום הערבי משמש כיום קריטריון רלוונטי בתהליך קביעת רמת הסיכון הנשקפת מנוסעים, וכתוצאה מכך הוא משליך על רמת החומרה של הבדיקה, שתיערך לאזרחים הערבים בשדות התעופה. זאת, באופן שפועל בדרך כלל להעלאת רמת הבדיקה, שלה נדרש הנוסע הערבי לעומת הרמה שלה היה נדרש אילולא היה ערבי. במילים אחרות, שני אזרחים, האחד ערבי והשני יהודי, שכל יתר המאפיינים האחרים שלהם זהים לחלוטין, יזכו ליחס שונה. הסיפורים והדוגמאות שהובאו בעתירה כל תפקידם היה להמחיש את העוול הקשה שנגרם כתוצאה מכך לאזרחים הערבים העוברים בנמל התעופה.
7. העותרת תחזור ותדגיש, כי היא עתרה לסעד ברור, שיחייב את המשיבים לחדול מלקבוע את חומרן של הבדיקה הביטחונית בהתאם לפרופיל אתני-לאומי. אין מקום לקרוא לתוך סעד זה את שאין בו. כל שהעותרת מבקשת הוא, כי הלאום הערבי לא ישמש בשום אופן כקריטריון רלוונטי לצורך קביעת חומרן ורמתן של הבדיקה הביטחונית בשדות התעופה – ולא יכלל עוד ב"נתונים מסוגים שונים", המשפיעים, לדברי המשיבים, על רמת הבדיקה.

8. המשיבים בחרו אומנם שלא להתמודד עם טענות העותרת לעניין המציאות הידועה, שהיא התרגום המעשי של הנחת המוצא הנ"ל, ושלפיה אזרח ערבי נדרש בדרך כלל לבדיקה מחמירה, החורגות בהרבה מזו שלה נדרשים מרבית הנוסעים היהודים. אלא שבחירתם זו אינה גורעת מהמציאות, אינה משנה אותה ובוודאי שאינה מקימה כל צורך משפטי ו/או עובדתי להידרש לסוגיית חסיונם של נהלי הבידוק הביטחוני. ויודגש שוב, העותרת לא עתרה לסעד כלשהו בסוגייה זו ואיננה רואה כל צורך בדיון בה במסגרת עתירה זו.

9. לאחר שהמשיבים אישרו את טענות העותרת ואת הפגיעה בזכויות חוקתיות של האזרחים הערבים, יידרש בית המשפט, ללא קשר לסוגיית חשיפת הנהלים, לבחון את חוקיות הפגיעה. לא למותר להזכיר עוד, כי נטל השכנוע בדבר חוקתיות הפגיעה כאמור מוטל בכל מקרה על המשיבים, גם כאן ללא כל קשר לסוגיית חשיפת הנהלים:

"נטל השכנוע מוטל על הטוען לפגיעה בזכות חוקתית... גדר הספיקות הוא באשר לשלב השני, שעניינו חוקתיות הפגיעה בזכות האדם החוקתית. בעניין זה מקובל הוא לקבוע כי בשלב השני, נטל השכנוע מוטל על הטוען לחוקתיות הפגיעה...".
(ע"א 6821/93 בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' מגדל כפר שיתופי, פ"ד מט (4) 221, 427 (1995); ר' גם דבריו של השופט זמיר בבג"צ 6055/95 צמח נ' שר הביטחון, פ"ד נג(5) 241, 268-269 (1999)).

10. ככל שהמשיבים סבורים, שהפגיעה האמורה בזכויות החוקתיות היא הכרחית או מידתית, עליהם לטעון זאת, לנמק ולהסביר, ולבקש מבית המשפט הנכבד לקבל את הסבריהם. העותרת תבקש, כמובן, מבית המשפט לדחות הסברים אלה, ולקבוע, שהיתרונות, שמשיגים המשיבים - ככל שישנם כאלה - אינם שקולים אל מול חומרת הפגיעה, שהם מסבים לזכויותיהם החוקתיות של האזרחים הערבים. אלא שהמשיבים מנסים להתחמק בכל דרך מהדיון בחוקתיות הפגיעה בזכויות האדם של האזרחים הערבים. זאת, תוך שהם נתלים בסוגיית חשיפת הנהלים, שכלל איננה רלוונטית לעתירה, ושהעלאתה נועדה כאמור להטעות ולהסיט את הדיון לכיוונים אחרים.

11. יותר מכל מבקשת העותרת מבית המשפט לדחות את ניסיונם של המשיבים לפסוח על הסוגיה החוקתית היחידה, שהציבה העותרת. התעלמות מסוגיה זו, תוך הסטת הדיון לשאלות משניות ולא רלבנטיות, תהווה פגיעה קשה לא פחות בכבודם של האזרחים הערבים: מוטב להודות בפגיעה ובעוול הנגרמים, ולהעמיד אותם בפני בחינה חוקתית, מאשר להתכחש למה שרואות עינינו. הכחשה והתכחשות לפגיעה כה ברורה וכה ידועה, שאותה חווים האזרחים הערבים על בשרם, רק יעצימו את הפגיעה וישדרו יחס מזלזל ועולב, שאל לו לבית המשפט הנכבד לתת לו יד, גם אם יסבור שמדובר בפגיעה הכרחית.

12. לאור כל האמור לעיל העותרת סבורה, כי שאלת חשיפת נהלי הבידוק הביטחוני איננה רלוונטית לעתירה ואין כל צורך שבית המשפט יכריע בה לכאן או לכאן.

28 בספטמבר 2008

עאוני בנא, עו"ד
ב"כ העותרת